

Asia: LVM/891/03/2017

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Liikenne- ja viestintäviraston perustamisesta, Liikennevirastosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys

Yleiset kommentit hallituksen esityksestä

Esityksen tavoitteena on liikenne- ja viestintäministeriön alaisten virastojen ja toimintojen uudelleenjärjestely. Virastoja olisivat Liikenne- ja viestintävirasto sekä väyläverkosta vastaava Väylävirasto. Lisäksi perustettaisiin valtion kokonaan omistama erityistehtävayhtiö hoitamaan liikenteenohjaus- ja hallintapalveluita.

Muutosten tavoitteet ovat sinänsä hyvät ja oikeansuuntaiset. Hallinnonalan kykyä vastata asiakastarpeisiin ja toimintaympäristön muutoksiin halutaan parantaa. Lisäksi halutaan kehittää ja vahvistaa hallinnonalan strategista ohjausta sekä löytää synergiaetuja.

Museovirasto pitää huolta monimuotoisen kulttuuriperinnön säilymisestä ja edistää sen saavutettavuutta ja avointa käyttöä. Virasto toteuttaa tämä mm. yhteistyöllä valtion keskus- ja aluehallinnon sekä valtion kiinteistöhaltijoiden kanssa. Museovirasto ja Liikennevirasto ovat vuonna 2014 solmineet yhteistyösopimuksen koskien kulttuuriympäristöä ja merenkulun esineistöä.

Museovirasto toimii asiantuntijaviranomaisena kohteiden arvottamisessa, suojelussa ja hoidossa sekä suunniteltaessa ja toteutettaessa valtion kiinteistöjen keskittämistä sekä omaisuuden luovutusta suunniteltaessa. Museovirasto ja valtion kiinteistöhaltijat ovat koonneet valtion rakennusperinnön vaalimisen periaatteita ja käytäntöjä vuonna 2015 ilmestyneeseen julkaisuun Valtiolle rakennettu, valtiollerakennettu.fi.

Museovirasto kiinnittää huomiota erityisesti kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennetun ympäristön turvaamiseen uudistuksessa.

Valtion kiinteistöomistusta on 1990-luvulta lähtien keskitetty Senaatti-kiinteistöille, Metsähallitukselle ja myös Liikennevirastolle.

Nykyinen Liikennevirasto vastaa Suomen teistä, rautateistä ja vesiväylistä sekä liikennejärjestelmän kokonaisvaltaisesta kehittämisestä. Sen hallinnassa on merkittävä määrä rakennettua kulttuuriperintöä eri puolilla maata. Niihin kuuluu myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi perinnöksi tunnistettuja ympäristöjä ja kohteita, kuten majakoita, siltoja, kanavia ja rautateiden rakennuksia. Monet väylät ovat muodostuneet vuosisatojen aikana ja ovat tärkeä osa suomalaista maisemaa ja kulttuuriperintöä. Uusien väylien rakentamisessa ja olemassa olevan verkoston hoidossa ja kehittämisessä huomioidaan kulttuuriperintö lakisäätöissä selvityksissä ja inventoinneissa.

Museovirasto nojaa jäljempänä olevissa ehdotuksissaan mm. valtioneuvoston vahvistamaan Kulttuuriympäristöstrategiaan (2014), joka korostaa vastuullisuutta ja suunnitelmallisuutta valtion omistamissa, kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa rakennuksissa (toimenpide 10, Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita, valtion ja kuntien omistamia rakennuksia, kulttuurimaisemia ja arkeologista kulttuuriperintöä vaalitaan ja hoidetaan niin, että ne välittävät tietoa vastuullisesta ja suunnitelmallisesta omistajuudesta).

Toinen keskeinen asiakirja on valtion 2010 valmistunut kiinteistöstrategia sekä sen pohjalta laadittu ehdotus valtion kulttuurihistoriallisesti merkittävän kiinteistövarallisuuden hallinnan ja hoidon järjestämisestä. Sen laati 2011–2012 valtiovarainministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä (ns. VaKuKi-työryhmä). Ehdotusten lähtökohtia olivat arvokkaan kiinteistövarallisuuden säilyminen käytön kautta sekä kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen asianmukaisen rakennussuojelun keinoin. Tästä huolehtimisen todettiin kuuluvan omistajahaltijoille. Tavoitteeksi asetettiin mm.

kulttuurihistoriallisesti merkittävän kiinteistöomaisuuden säilyminen ja pysyminen kunnossa tuleville polville. Tämä sisälsi myös sen, että valtion liikenneinfrastruktuurin kulttuurihistoriallisia arvokohteita onärkevintä hallinnoida jatkossakin Liikennevirastosta osana muuta viraston infrastruktuuria.

Yleisperustelut

Nykyisellä Liikennevirastolla on hallussa sekä liikennekäytössä olevia että liikennekäytöstä poisjääneitä, kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kiinteistöjä, rakennuksia ja rakennelmia. Uudistuksessa liikennekäytöstä jääneiden tai jäävien kulttuurihistorialliseksi määriteltyjen kiinteistökohteiden hallinta osoitetaan Liikenne- ja viestintävirastolle. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi majakat, väyläalueiden ulkopuolella olevat kanavamuseoalueet sekä ei vesiliikennekäytössä olevat laitteet, kuten möljät. Liikennekäytössä oleva väyläomaisuus sen sijaan

jäisi Väylävirastolle, jonka päätehtävänä olisivat uudistuksen jälkeen entistä selkeämmin asiakastarpeita vastaavien liikenneväylien suunnitteleminen, kehittäminen ja kunnossapito.

Museovirasto pitää ensisijaisena valtion väyläomaisuuden keskittämistä Väylävirastoon. Oli ratkaisu mikä tahansa, on edellä todetut ja jäljempänä todettavat näkökohdat otettava huomioon.

Tulevien Liikenne- ja viestintäviraston ja Väyläviraston roolit kulttuuriomaisuuden haltijoina tulee riittävästi yksilöiden huomioida lakien valmistelussa. Tämän vastuun on näyttävä myös virastojen toiminnan budjetoinnissa ja organisaatiossa riittävinä taloudellisina, osaamis- ja henkilöstövoimavaroina.

Tämä ei ole ristiriidassa virastojen muiden tehtävien kanssa. Väylien ja kohteiden käyttöjen, niiden kehittämisen, väylien hyvän hoidon, kohteiden tiedollisen ja fyysisen saavutettavuuden sekä digitalisaation tarjoamien mahdollisuuksien kautta liikenteen kulttuuriperintö integroituu luontevasti osaksi virastojen muuta toimintaa. Liikenne- ja viestintäministeriön alaisessa hallinnossa on pitkä traditio kulttuuriperinnön vaalimisessa, Liikennevirasto on pitänyt yllä sen jatkuvuutta eikä sitä pidä tässäkään uudistuksessa katkaista.

Viittaamme myös lakiin Metsähallituksesta. Sen yleistehtäväksi on osoitettu mm. käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi. Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin on ilman tuottovaatimusta sisällytetty myös kulttuuriomaisuuden vaaliminen. Nämä tehtävät eivät ole sellaisenaan siirrettävissä nyt muodostettavina oleville virastoille mutta kummallekin virastolle on osoitettava vastuu hallinnonalansa tuottaman valtion kulttuuriperinnön vaalimisesta. Vastuun on sisällettävä myös mahdollisuudet osallistua soveltuvin tavoin liikenne- ja viestintäministeriön työalan museotoimintaan ja myös tukea sitä. Tässä on luonnollisesti huomioitava valtioneuvosto työnjako asiassa, erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sen alaisen Museoviraston vastuut ja toiminta museoalalla.

Liikenne- ja viestintäviraston kohdalla ehdotuksessa jää avoimeksi mikä on sen konkreettinen rooli käytöstä jääneiden kulttuurihistoriallisten kohteiden haltijana. Rinnastuuko se Senaatti-kiinteistöihin siinä, että sen kautta myydään edelleen luovutettavaa kiinteistöomaisuutta vai onko tavoitteena, että virasto kehittää hallinnassaan olevien kohteiden suojelua ja käyttöä? Myyntien osalta viittaamme erityisesti lakiin oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta (2002/973).

Sekä Liikenne- ja viestintäviraston että Väyläviraston tehtäviin, myös niiden ohjaustehtäviin maakuntien suuntaan sisältyy runsaasti kulttuuriympäristöön liittyviä tai kohdistuvia vaikutuksia. Infrastruktuuri on merkittävä osa ympäristöämme, ja sen muutokset myös ehkä keskeisin ympäristöömme suoraan ja välillisesti vaikuttava tekijä. Tästä seuraa molemmille aktiivinen velvollisuus osaltaan turvata ympäristön muutoksiin liittyvän lainsäädännön ja valtion strategisten tavoitteiden, kuten valtakunnallisten alueidenkäytön tavoitteiden toteutuminen. Tätä ei liene tarpeen erikseen todeta niitä koskevassa lainsäädännössä mutta asia on otettava huomioon virastojen organisaatiossa ja resursoinnissa.

Yksityiskohtaiset perustelut

Liikenne- ja viestintäviraston hallintaan siirtyy uudistuksessa liikennekäytöstä jääneitä tai jääviä kulttuurihistoriallisiksi määriteltyjä kiinteistökohteita. Tällaisia ovat esimerkiksi majakat, väyläalueiden ulkopuolella olevat kanavamuseoalueet sekä ei-vesiliikennekäytössä olevat laitteet, kuten möljät. Museovirasto esittää, että sekä Liikenne- ja viestintävirastosta annettavan lain yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään viraston tehtävä hoitaa sen hallinnassa olevaa kulttuurihistoriallisesti arvokasta omaisuutta vastuullisesti, suunnitelmallisesti ja kestävästi.

Samoin Museovirasto esittää, että Väylävirastosta annettavan lain yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään viraston tehtävä hoitaa viraston hallinnassa olevaa kulttuurihistoriallisesti arvokasta omaisuutta ja liikenteen kulttuuriympäristöjä vastuullisesti, suunnitelmallisesti ja kestävästi.

Lakiehdotukset

Museovirasto esittää, että sekä Liikenne- ja viestintäviraston että Väyläviraston lakisääteisiin tehtäviin kirjataan valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaan omaisuuden hoito.

Laki Liikenne- ja viestintävirastosta

2 § Viraston tehtävät

- vaalii ja hoitaa hallinnassaan olevia kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kiinteistökohteita, kulttuuriympäristöjä ja kulttuuriomaisuutta.

Laki Väylävirastosta

2 § Viraston tehtävät

- vaalii ja hoitaa hallinnassaan olevia kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kiinteistökohteita, kulttuuriympäristöjä ja kulttuuriomaisuutta.

Kostet Juhani

Museovirasto

Härö Mikko

Museovirasto - Osastonjohtaja (Kulttuuriympäristöpalvelut)